

УДК 657.47:658.5:004.4'2

JEL M41 M10 D83

DOI 10.18524/2413-9998.2025.1(59).333227

О. В. Побережець

доктор економічних наук, професор,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна.

e-mail: olga-poberezhec@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1535-9991

ОБЛІК В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розкрито сутність та значення обліку як ключового елемента системи управління підприємством. Облік розглянуто не лише як засіб документального фіксування господарських операцій, а як комплексну інформаційну систему, що забезпечує керівництво підприємства достовірними даними для реалізації функцій планування, організації, контролю, мотивації та прийняття управлінських рішень. Особливу увагу приділено взаємозв'язку фінансового та управлінського обліку в процесі ухвалення рішень. Фінансовий облік забезпечує регламентовану звітність для зовнішніх користувачів, тоді як управлінський облік формує гнучку, оперативну і деталізовану інформацію для внутрішнього аналізу, бюджетування й стратегічного прогнозування. У дослідженні акцентовано на необхідності інтеграції облікових підсистем для досягнення повноти, своєчасності та релевантності облікових даних. Окреслено методологічні підходи до організації обліку, які забезпечують його адаптацію до змінного зовнішнього середовища та внутрішніх управлінських потреб. Визначено роль облікового процесу в діяльності підприємства та його зв'язок з основними видами обліку. Окрему увагу приділено сучасним тенденціям цифровізації облікових процесів. Проаналізовано інструменти автоматизації, такі як ERP-системи, електронний документообіг, хмарні рішення та системи бізнес-аналітики, які трансформують традиційні підходи до ведення обліку та формують нову якість управлінської інформації. Узагальнено, що ефективна організація обліку з урахуванням сучасних викликів є критично важливою умовою забезпечення сталого розвитку підприємства, підвищення ефективності управлінських рішень та зміцнення його конкурентоспроможності.

Ключові слова: облік, фінансовий облік, управлінський облік, обліковий процес, інформаційна система, управління підприємством, планування, контроль, цифровізація обліку, автоматизація, ERP-системи, управлінська звітність.

Вступ. В умовах динамічного розвитку бізнес-середовища, цифровізації економіки та посилення вимог до прозорості фінансової інформації роль обліку в системі управління підприємством суттєво зростає. Облік виступає не лише інструментом фіксації господарських операцій, а й ключовим джерелом аналітичної інформації, що викори-

стовується для стратегічного планування, оцінки ризиків, контролю та прийняття управлінських рішень. З огляду на це, удосконалення системи обліку, її адаптація до сучасних викликів та інтеграція з управлінськими процесами набувають особливої актуальності.

Огляд літератури. Питання ролі обліку в системі управління підприємством є предметом активного дослідження в науковій та професійній літературі, оскільки саме облікова інформація виступає основою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. У працях вітчизняних авторів І. В. Мельничук, В. І. Фрицький, О. І. Дубчак [1], В. М. Панасюк, І. В. Мельничук, В. М. Дорош [3], А. Р. Шумська, І. В. Шнир [4], Н. Данілочкіна [6], Т. В. Косташ, І. Г. Шелюжак [7], О. А. Лаговська [9] розкриваються методологічні та прикладні аспекти побудови системи бухгалтерського та управлінського обліку в контексті підтримки управлінських функцій підприємства.

Класичні підходи до обліку вважають його здебільшого інструментом реєстрації фактів господарської діяльності. Проте сучасна економічна думка все частіше трактує облік як інформаційну систему, інтегровану в загальну систему управління, яка забезпечує керівників релевантними даними для планування, контролю, аналізу й мотивації. Особливу увагу в літературі приділено формуванню облікової політики підприємства, ролі обліку у внутрішньому контролі, а також взаємозв'язку між обліком і прийняттям стратегічних рішень.

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій відбувається трансформація ролі обліку — від суто реєстраційної функції до аналітико-прогностичної, що зумовлює необхідність впровадження автоматизованих інформаційних систем обліку, розширення функціоналу управлінського обліку, удосконалення форматів подання звітності, що дозволяє керівництву оперативно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Незважаючи на значний науковий доробок, залишаються відкритими питання інтеграції облікових показників у процеси стратегічного планування, побудови єдиної інформаційної бази для різних рівнів управління, визначення ролі обліку в умовах цифровізації та нестабільного середовища. Відсутність універсальних підходів до організації обліку на підприємствах різних галузей та масштабів діяльності актуалізує подальші дослідження у цьому напрямі. Таким чином, наявна література створює фундамент для розуміння обліку як важливого управлінського ресурсу, однак потребує доповнення

новими підходами, що відповідають сучасним викликам і трансформаціям систем управління підприємствами.

Мета дослідження. Основною метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практичне розкриття ролі обліку як ключового елемента інформаційної системи підприємства, а також визначення напрямів підвищення його ефективності в забезпеченні управлінських рішень на різних рівнях управління в умовах сучасного економічного середовища.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечили комплексне вивчення ролі обліку в системі управління підприємством: діалектичний метод – застосовувався для розкриття взаємозв'язків між обліковими процесами та управлінськими функціями в умовах змін зовнішнього середовища; методи аналізу та синтезу – дозволили систематизувати теоретичні підходи до трактування обліку як елемента управління та узагальнити сучасні практики його використання в прийнятті управлінських рішень; індукція та дедукція — використані для формування обґрунтованих висновків щодо впливу облікової інформації на управлінські процеси; порівняльний аналіз — застосований для вивчення відмінностей у підходах до організації обліку на підприємствах різних типів та галузей; формалізація та моделювання – використані для розробки схематичного уявлення місця обліку в загальній системі управління підприємством. Застосування даних методів дозволило забезпечити наукову обґрунтованість результатів дослідження та розробити пропозиції щодо підвищення ефективності використання облікової інформації в управлінні підприємством.

Результати та обговорення. «Роль обліку та звітності в системі управління підприємством є надзвичайно актуальною в умовах воєнного стану та дії в Україні спеціальних правил ведення обліку та розкриття звітності. Система обліку та звітності змінилася з прийняттям ряду нормативно-правових актів з метою врегулювання питань ведення обліку, процедур відновлення обліку, підготовки та подання фінансової звітності на період дії воєнного стану або стану війни, а також спеціальних вимог щодо обліку та представлення звітності після припинення чи скасування воєнного стану» [1].

Обліковий процес на підприємстві — це сукупність взаємопов'язаних дій, спрямованих на систематичне спостереження, вимірювання, реєстрацію, узагальнення та інтерпретацію інформації про господарську

діяльність підприємства з метою формування достовірних і повних даних для управлінського, фінансового, податкового та статистичного використання. Обліковий процес охоплює всі етапи руху облікової інформації – від первинного спостереження за господарськими операціями до складання звітності та надання її користувачам для прийняття рішень.

Основні етапи облікового процесу включають такі послідовні дії.

1. Первинне спостереження та вимірювання передбачає фіксацію фактів господарського життя підприємства за допомогою первинних документів, а також визначення їх кількісної та якісної характеристики.
2. Документування господарських операцій полягає в оформленні господарських фактів у вигляді юридично значимих облікових документів, зокрема накладних, актів, рахунків, договорів тощо. На етапі 3 — класифікація та систематизація даних здійснюється групування операцій за економічним змістом, рахунками обліку, напрямками діяльності, підрозділами підприємства тощо. Далі відбувається 4 — реєстрація операцій у хронологічному й систематичному порядку, що означає відображення операцій у журналах, реєстрах та головній книзі відповідно до принципів бухгалтерського обліку. Наступним етапом є 5 — узагальнення облікової інформації, яке передбачає формування фінансової, податкової, управлінської та статистичної звітності на основі накопичених даних. Завершується процес 6-м етапом — аналізом та інтерпретацією результатів, коли узагальнена облікова інформація використовується для оцінки діяльності підприємства, прогнозування і прийняття управлінських рішень.

Обліковий процес на підприємстві є єдиною, логічно побудованою системою дій, яка реалізується через різні види обліку, кожен з яких має власну мету, інформаційне наповнення та коло користувачів. Узгоджена організація цих видів обліку забезпечує комплексне відображення господарської діяльності підприємства та створює основу для ефективного управління. Він забезпечує інформаційне підґрунтя для всіх функцій управління — планування, організації, контролю, регулювання та аналізу, а його ефективність прямо впливає на якість управлінських рішень, рівень фінансової прозорості та здатність підприємства адаптуватися до змін внутрішнього й зовнішнього середовища.

Види обліку в системі управління підприємством наведені на рис. 1.



Рис. 1. Види обліку в системі управління підприємством

Джерело: створено автором

Кожен із видів обліку реалізує обліковий процес відповідно до своїх функціональних завдань, а їх взаємодія забезпечує цілісність інформаційного простору підприємства. Ефективне узгодження облікових процедур між фінансовим, управлінським, податковим і статистичним обліком є передумовою підвищення результативності управління підприємством в умовах зростання інформаційної складності та динаміки господарського середовища.

«Облік і звітність забезпечує велику кількість інформації, яка може

бути корисною для операційного менеджменту, тобто менеджменту на нижчому рівні управління, особливо в умовах автоматизації фіксації щоденних господарських операцій та прийняття на цій основі оперативних рішень. Вищий рівень управління, як правило, потребує більш широкої та стратегічної інформації для виконання своїх функцій. Так, щоб визначити рівень економічних ризиків та загроз, підприємству потрібна не лише фінансова інформація, а й дані про зовнішні чинники, що мають вплив на господарську діяльність підприємства. Однак інформація з фінансового обліку залишається важливою складовою, оскільки вона може служити основою для аналізу та прийняття стратегічних рішень на вищому рівні управління» [1].

Організація облікового процесу на підприємстві базується на сукупності методологічних підходів, які визначають логіку побудови облікової системи, принципи формування облікової інформації, способи її обробки, представлення та використання в управлінській діяльності. Ефективність функціонування системи обліку залежить від того, наскільки обрані методологічні засади відповідають специфіці підприємства, його цілям, масштабам і умовам діяльності.

Можна виділити наступні основні методологічні підходи до організації облікового процесу:

- системний підхід розглядає облік як складову єдиної системи управління підприємством; облік у цьому контексті виконує роль інформаційного ядра, яке інтегрує дані з різних функціональних підсистем (виробництва, фінансів, логістики, маркетингу) для забезпечення узгодженого управління;

- функціональний підхід передбачає організацію обліку з орієнтацією на конкретні функції управління — планування, контроль, регулювання, аналіз, у свою чергу кожен обліковий процес забезпечує реалізацію відповідної управлінської функції, а форма представлення облікової інформації адаптується до потреб конкретних управлінських рівнів;

- процесний (бізнес-процесний) підхід ґрунтується на розумінні обліку як частини наскрізних бізнес-процесів, своєю чергою облікова система інтегрується в ланцюги створення цінності, що дозволяє здійснювати оперативне відстеження результатів господарських операцій у реальному часі;

- нормативно-регламентований підхід виходить із необхідності дотримання норм чинного законодавства, національних та/або міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності; даний підхід

визначає мінімальні вимоги до організації обліку та формування звітності;

- інформаційно-аналітичний підхід фокусується на трансформації облікових даних у форму, зручну для аналізу, прийняття рішень та прогнозування, у межах цього підходу акцент робиться на автоматизацію, використання аналітичних платформ, ВІ-систем і цифрових панелей управління (dashboard);

- орієнтація на користувача облікової інформації — передбачається, що методологія обліку має бути побудована з урахуванням потреб основних користувачів – керівників, фінансових аналітиків, інвесторів, власників, що визначає вимоги до рівня деталізації, періодичності, наочності та релевантності інформації.

Методологічні підходи до організації обліку забезпечують теоретичне підґрунтя для формування ефективної, адаптивної та орієнтованої на результат облікової системи, а їх комплексне застосування дозволяє трансформувати облік з технічного інструменту обліку операцій у стратегічний ресурс управління підприємством.

Облік виконує ключову функцію в системі управління підприємством, виступаючи основним джерелом достовірної, своєчасної та релевантної інформації, на основі якої приймаються управлінські рішення на всіх рівнях – стратегічному, тактичному та оперативному. Як інформаційна база, облік акумулює дані про стан і динаміку активів, зобов'язань, капіталу, доходів і витрат, що дозволяє керівникам аналізувати результати діяльності, прогнозувати майбутні показники та здійснювати ефективне планування ресурсів [3].

У процесі управління підприємством облікова інформація виконує низку важливих функцій, що забезпечують ефективність прийняття рішень на всіх рівнях управління. 1) Планування реалізується через використання даних управлінського обліку для формування бюджетів, розробки фінансових прогнозів, а також планів виробництва, реалізації та закупівель. 2) Організація передбачає застосування облікової інформації для моніторингу виконання планів, забезпечення структурних підрозділів необхідними ресурсами та розрахунку економічної доцільності управлінських рішень. 3) Контроль здійснюється за допомогою фінансового й управлінського обліку, які дозволяють стежити за витратами, дотриманням бюджетних обмежень і виконанням фінансових нормативів. 4) Регулювання забезпечується завдяки аналізу облікових показників, що дозволяє керівництву оперативно коригувати діяльність

підприємства відповідно до виявлених відхилень. Нарешті, 5) аналіз ґрунтується на облікових даних, які використовуються для обчислення ключових показників ефективності, ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості тощо, що уможливорює глибоке розуміння фінансового стану й перспектив розвитку підприємства.

У цифровому середовищі облікова інформація набуває дедалі більшої значущості, адже сучасні автоматизовані облікові системи (ERP, CRM, BI-платформи) забезпечують оперативний доступ до аналітики в режимі реального часу, інтеграцію з іншими функціональними підсистемами підприємства (логістика, маркетинг, виробництво), що робить управління не лише обґрунтованим, але й адаптивним. Крім того, облік формує основу для взаємодії із зовнішніми користувачами інформації — інвесторами, банками, аудиторамі, державними контролюючими органами, що підвищує рівень прозорості та довіри до підприємства.

Облік є не просто технічним інструментом фіксації господарських операцій, а стратегічною інформаційною платформою, без якої неможливе ефективне функціонування підприємства в сучасних умовах. Він забезпечує керівництво підприємства як історичними, так і поточними даними, необхідними для розробки стратегічних і тактичних планів, прийняття обґрунтованих управлінських рішень, контролю за їх реалізацією та коригування дій. Належна організація облікової підсистеми є ключовою умовою раціонального управління ресурсами, досягнення цілей і підвищення конкурентоспроможності. Облік не лише реєструє господарські факти, а й трансформує їх у показники, аналітичні висновки, плани, бюджети та кошториси, формуючи тим самим інформаційне підґрунтя для реалізації всіх основних функцій менеджменту — планування, організації, контролю, регулювання й аналізу.

На підставі облікової інформації здійснюється організація діяльності структурних підрозділів підприємства, розподіл ресурсів, визначення відповідальності за центрами витрат або прибутку. Облік дозволяє визначити потреби у матеріальних, трудових та фінансових ресурсах і оптимізувати внутрішні бізнес-процеси.

Облік формує систему показників оцінки результативності діяльності персоналу (наприклад, обсяг реалізації, рентабельність, економія ресурсів), які використовуються для матеріального стимулювання працівників. Таким чином, облік стає частиною механізму управління мотивацією персоналу [4].

Облікова інформація використовується для контролю за дотриманням планів, лімітів, нормативів, а також для виявлення відхилень і формування управлінських впливів. Система внутрішнього контролю базується на облікових регістрах, документах і звітності.

Облікові дані забезпечують базу для економічного аналізу – оцінки ефективності використання ресурсів, структури витрат, фінансових результатів діяльності. Методи фінансового та управлінського аналізу ґрунтуються на систематизованій і достовірній обліковій інформації.

На підставі інформації з обліку керівництво приймає рішення щодо інвестування, кредитування, ціноутворення, асортиментної політики, структури витрат, обсягів виробництва тощо. Якість обліку безпосередньо впливає на якість управлінських рішень.

Таким чином, облік і менеджмент взаємопов'язані на всіх етапах управлінського процесу. Ефективне управління можливе лише за умов наявності точної, оперативної та аналітично обробленої облікової інформації. Отже, облік виступає не лише підсистемою, а нерозривною частиною механізму менеджменту, що забезпечує раціональне використання ресурсів і досягнення стратегічних цілей підприємства.

У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та динамічних змін у бізнес-середовищі роль обліку в управлінні підприємством трансформується від обліку як інструмента реєстрації до обліку як інформаційно-аналітичної основи стратегічного управління, що зумовлює появу нових підходів, технологій та вимог до організації облікових систем.

В обліковому процесі на підприємстві вагоме значення в останні роки має аспект цифровізації та автоматизації облікового процесу. Широке впровадження ERP-систем, хмарних сервісів, штучного інтелекту та технологій обробки великих даних (Big Data) змінює формат облікової інформації та прискорює її обробку. Сучасні програми дозволяють у реальному часі формувати управлінську звітність, будувати аналітичні панелі (dashboard) та прогнозні моделі, що значно підвищує швидкість і якість управлінських рішень.

Наступний аспект — орієнтація на управлінську аналітику. Зростає значення обліку як джерела не лише ретроспективної, а й прогностичної інформації. Управлінці очікують від облікових систем не тільки звітності, а й глибокої аналітики, що включає варіантний аналіз (what-if scenarios), ABC-аналіз витрат, факторний аналіз прибутковості, аналіз ефективності центрів відповідальності тощо.

Інтеграція фінансового та нефінансового обліку. Сучасні управлінські моделі вимагають поєднання фінансових показників з нефінансовими (екологічні, соціальні, ESG-індикатори). Облік поступово перетворюється на комплексну інформаційну систему управління сталим розвитком підприємства.

Посилення ролі внутрішнього контролю та комплаєнсу. Зростає увага до обґрунтованості, достовірності та відповідальності при прийнятті управлінських рішень, що актуалізує розвиток систем внутрішнього контролю, аудиту, податкового та фінансового комплаєнсу, які базуються на структурованій і прозорій обліковій інформації.

Гнучкість і адаптивність облікової системи. Сучасні підприємства функціонують у змінному середовищі (економічні кризи, воєнний стан, коливання ринків), тому облік повинен бути адаптивним: швидко змінювати форми звітності, облікову політику, підходи до класифікації витрат, оцінки активів та зобов'язань.

Переорієнтація обліку на потреби зовнішніх і внутрішніх користувачів. Інформаційні потреби стають дедалі більш специфічними, і облік повинен задовольняти різні групи користувачів – власників, менеджмент, інвесторів, кредиторів, державу, що призводить до розвитку різноформатної звітності: фінансової, управлінської, податкової, аналітичної [2].

Сучасний облік виходить за межі традиційного документування господарських операцій. Він трансформується в динамічну, аналітичну та цифрову систему підтримки управління, яка забезпечує підприємство конкурентними перевагами в умовах постійних змін. Успішне впровадження сучасних тенденцій в облікову практику підприємства є запорукою прийняття ефективних управлінських рішень і досягнення стратегічних цілей розвитку.

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки автоматизація облікових процесів є одним із ключових чинників підвищення ефективності управління підприємством. Використання цифрових технологій дозволяє забезпечити своєчасне, точне та прозоре ведення обліку, підвищити швидкість обробки інформації, знизити вплив людського фактора та оперативно забезпечувати керівництво аналітичною інформацією для прийняття рішень.

ERP-системи (Enterprise Resource Planning) — ERP-системи є комплексними програмними платформами, які об'єднують функції фінансового, управлінського, податкового обліку, логістики, складу, ви-

робництва тощо в єдину інформаційну систему. Найпоширенішими ERP-рішеннями в Україні є BAS ERP, SAP Business One, Microsoft Dynamics 365, Oracle NetSuite. Переваги ERP-систем для обліку: уніфікація даних і зменшення дублювання інформації; автоматизація розрахунків, формування проводок, звітів; оперативне відображення змін у фінансових показниках.

Системи бухгалтерського обліку — програмні продукти типу BAS Бухгалтерія, М.Е.Дос, FREDO Звіт забезпечують автоматизацію рутинних бухгалтерських операцій: облік господарських операцій, зарплати, податкових зобов'язань, формування регламентованої звітності [6].

Інструменти електронного документообігу (ЕДО) — цифрові платформи обміну електронними первинними документами (актами, накладними, договорами), наприклад, Vchasno, М.Е.Дос, Сота, EDI-платформи. Вони прискорюють документообіг, підвищують точність даних та спрощують архівування.

Хмарні рішення (Cloud-based accounting) забезпечують гнучкий доступ до облікової інформації в будь-який час і з будь-якого пристрою. Такі сервіси як Xero, QuickBooks, Zoho Books використовуються в середовищі малого та середнього бізнесу для швидкого обліку та фінансового моніторингу.

Інструменти бізнес-аналітики (BI-системи) — це спеціалізовані цифрові інструменти для візуалізації та аналізу облікових і фінансових даних. BI-платформи (Power BI, Tableau, QlikView) дозволяють створювати інтерактивні аналітичні панелі, моделі прогнозування, порівняльні звіти, що особливо важливо для управлінського обліку.

Роботизація облікових процесів (RPA — Robotic Process Automation) — RPA-технології дозволяють автоматизувати рутинні задачі, як-от введення даних, обробка електронних рахунків, звірка платіжних документів. У практиці великих підприємств використовуються рішення на базі UiPath, Blue Prism, Automation Anywhere.

Інструменти автоматизації та цифровізації облікових процесів не лише спрощують ведення обліку, але й перетворюють його на стратегічний ресурс управління. Вони сприяють підвищенню прозорості, аналітичності, оперативності й інтегрованості облікової інформації, що є критично важливим для адаптації підприємств до викликів цифрової економіки та забезпечення їх конкурентоспроможності.

Висновки. У результаті проведеного дослідження обґрунтовано, що облік є не лише технічним інструментом фіксації господарських опе-

рацій, а повноцінною інформаційною основою управлінської діяльності підприємства. Його роль у сучасних умовах трансформується відповідно до потреб стратегічного та оперативного управління, адаптуючись до викликів цифровізації, змін у зовнішньому середовищі та зростання вимог до прозорості бізнесу.

Фінансовий та управлінський облік відіграють взаємодоповнюючі функції в системі управління підприємством. Фінансовий облік забезпечує формування регламентованої звітності для зовнішніх користувачів, зокрема інвесторів, кредиторів та державних органів, створюючи базу для оцінки фінансового стану підприємства. Натомість управлінський облік орієнтований на внутрішні потреби менеджменту: він забезпечує деталізовану, оперативну та адаптовану до структури підприємства інформацію, необхідну для планування, контролю, мотивації та прийняття рішень. Визначено, що ефективна інтеграція фінансового та управлінського обліку в загальну систему управління забезпечує послідовність, повноту та релевантність облікової інформації, що, у свою чергу, є критично важливою умовою підвищення ефективності управлінських рішень, зміцнення фінансової стабільності та досягнення стратегічних цілей підприємства. Особливе значення у сучасному контексті мають тенденції автоматизації облікових процесів, використання цифрових інструментів, розвитку аналітичної функції обліку та впровадження гнучких інформаційних систем. Саме ці фактори формують нову якість облікової системи, здатної задовольняти потреби підприємства в умовах нестабільності та високої динаміки ринку.

Список використаної літератури

1. Мельничук І. В., Фрицький В. І., Дубчак О. І. Роль обліку та звітності в системі управління економічною безпекою підприємства в кризових умовах. *Бізнес Інформ.* 2024. № 5. С. 236–243. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_5_0_236_243.
2. Облік та фінансова звітність підприємств під час війни: Звіт KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/05/oblik-ta-finansova-zvitnist-pidpryemstv-pid-chas-viyny.html>.
3. Панасюк В. М., Мельничук І. В., Дорош В. М. Сутність теорії бухгалтерського обліку: історичний аспект і сучасний стан розвитку. *Science and education as the basis for the modernization of the world order: Economics, Management and Marketing, Tourism : monograph.* Karlsruhe, 2023. P. 60–80. URL: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-25-00-006>.
4. Шумська А. Р., Шнир І. В. Організація та методика управлінського обліку на вели-

- ких підприємствах. Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 1(107). С. 130–135. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-1\(107\)-130-135](https://doi.org/10.26642/ema-2024-1(107)-130-135).
5. Професійна етика бухгалтера / С. Ф. Голов та ін. Житомир : Рута, 2022. 260 с.
 6. Данілочкіна Н. Контролінг і управлінський облік. Яку стратегію вибрати: 1С:Підприємство, BAS або іншу платформу?. TQM Systems. URL: <https://tqm.com.ua/ua/likbez/ua-articles/kontroling-i-upravlinskii-oblik-iaku-strategiehiiu-vibrati> (дата звернення: 10.02.2025).
 7. Косташ Т. В., Шелюжак І. Г. Формування системи управлінського обліку на підприємстві. Ефективна економіка. 2021. № 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.78>.
 8. Костюченко В. М., Каміл А. В. Економічні передумови та особливості впровадження облікового забезпечення контролінгу на підприємствах торгівлі. Приазовський економічний вісник. 2020. № 1(18). С. 290–294. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-50>.
 9. Лаговська О. А. Напрями трансформації бухгалтерського обліку. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. 2014. № 3. С. 63–68.
 10. Фоміна О., Ромашко О., Семенова С. Професійна етика бухгалтерів: її особливості та проблемні аспекти дотримання етичних принципів. Економіка та суспільство. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42>.

Стаття надійшла 15.04.2025 року

O. V. Poberezhets

Dr. Sc. (Economics), Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
24/26, Frantsuzkyi bulvar, Odesa, 65058, Ukraine,
e-mail: olga-poberezhec@ukr.net
ORCID: 0000-0003-1535-9991

ACCOUNTING IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM

The article reveals the essence and significance of accounting as a key element of the enterprise management system. Accounting is considered not only as a means of documenting business transactions, but as a comprehensive information system that provides the enterprise management with reliable data for the implementation of the functions of planning, organization, control, motivation and making management decisions. Particular attention is paid to the relationship between financial and management accounting in the decision-making process. Financial accounting provides regulated reporting for external users, while management accounting generates flexible, operational and detailed information for internal analysis, budgeting and strategic forecasting. The study emphasizes the need to integrate accounting subsystems to achieve completeness, timeliness and relevance of accounting data. Methodological approaches to organizing accounting are outlined, which

ensure its adaptation to the changing external environment and internal management needs. The role of the accounting process in the enterprise's activities and its connection with the main types of accounting are determined. Special attention is paid to modern trends in the digitalization of accounting processes. Automation tools such as ERP systems, electronic document management, cloud solutions and business analytics systems are analyzed, which transform traditional approaches to accounting and form a new quality of management information. It is summarized that effective accounting organization taking into account modern challenges is a critically important condition for ensuring sustainable development of the enterprise, increasing the efficiency of management decisions and strengthening its competitiveness. As a result of the conducted research, it was substantiated that accounting is not only a technical tool for recording business transactions, but a full-fledged information basis for the management of the enterprise. Its role in modern conditions is transformed in accordance with the needs of strategic and operational management, adapting to the challenges of digitalization, changes in the external environment and increasing requirements for business transparency. Financial and management accounting play complementary functions in the enterprise management system. Financial accounting ensures the formation of regulated reporting for external users, in particular investors, creditors and state bodies, creating a basis for assessing the financial condition of the enterprise. In contrast, management accounting is focused on the internal needs of management: it provides detailed, operational and adapted to the structure of the enterprise information necessary for planning, control, motivation and decision-making. It is determined that the effective integration of financial and management accounting into the overall management system ensures the consistency, completeness and relevance of accounting information, which, in turn, is a critically important condition for increasing the efficiency of management decisions, strengthening financial stability and achieving strategic goals of the enterprise. Of particular importance in the modern context are the trends in the automation of accounting processes, the use of digital tools, the development of the analytical function of accounting and the implementation of flexible information systems. It is these factors that form a new quality of the accounting system, capable of meeting the needs of the enterprise in conditions of instability and high market dynamics.

Keywords: accounting, financial accounting, management accounting, accounting process, information system, enterprise management, planning, control, digitalization of accounting, automation, ERP systems, management reporting.

References

1. Melnychuk, I. V., Frytskyi, V. I., & Dubchak, O. I. (2024). Rol obliku ta zvitnosti v systemi upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v kryzovykh umovakh [The role of accounting and reporting in the enterprise economic security management system under crisis conditions]. *Biznes Inform*, (5), 236–243. https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_5_0_236_243 (in Ukrainian)
2. Oblik ta finansova zvitnist pidpriemstv pid chas viiny: Zvit KPMG [Accounting and financial reporting of enterprises during wartime: KPMG report]. (n.d.). <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2022/05/oblik-tafinansova-zvitnist-pid-priemstv-pid-chas-viyny.html> (in Ukrainian)

3. Panasiuk, V. M., Melnychuk, I. V., & Dorosh, V. M. (2023). Sutnist teorii bukhhalterskoho obliku: Istorychnyi aspekt i suchasnyi stan rozvytku [The essence of accounting theory: Historical background and current development status]. In Science and education as the basis for the modernization of the world order: Economics, Management and Marketing, Tourism (pp. 60–80). ScientificWorld-NetAkhat AV. <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-25-00-006> (in Ukrainian)
4. Shumska, A. R., & Shnyr, I. V. (2024). Orhanizatsiia ta metodyka upravlinskoho obliku na velykykh pidpriemstvakh [Organization and methodology of managerial accounting at large enterprises]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, (1(107)), 130–135. [https://doi.org/10.26642/ema-2024-1\(107\)-130-135](https://doi.org/10.26642/ema-2024-1(107)-130-135) (in Ukrainian)
5. Holov, S. F., Holubka, Ya. V., Kostiuchenko, V. M., Kuzina, R. V., & Chyzhevska, L. V. (2022). Profesiina etyka bukhhaltera [Professional ethics of the accountant]. Ruta. (in Ukrainian)
6. Danilochkina, N. (n.d.). Kontrolinh i upravlinskyi oblik. Yaku stratehiu vybraty: 1S:PidpriemstvoBAS abo inshu platformu? [Controlling and managerial accounting. Which strategy to choose: 1C:EnterpriseBAS or another platform?]. TQM Systems. <https://tqm.com.ua/ua/likbez/ua-articles/kontroling-i-upravlinskii-oblik-iaku-strategiehiiu-vibrati> (in Ukrainian)
7. Kostash, T. V., & Sheliuzhak, I. H. (2021). Formuvannia systemy upravlinskoho obliku na pidpriemstvi [Formation of the managerial accounting system at the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, (5). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.78> (in Ukrainian)
8. Kostiuchenko, V. M., & Kamil, A. V. (2020). Ekonomichni peredumovy ta osoblyvosti vprovadzhennia oblikovoho zabezpechennia kontrolinhu na pidpriemstvakh torhivli [Economic prerequisites and features of implementing accounting support for controlling in trade enterprises]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, (1(18)), 290–294. <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-50> (in Ukrainian)
9. Lahovska, O. A. (2014). Napriamy transformatsii bukhhalterskoho obliku [Directions of accounting transformation]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*. Ser. : Ekonomichni nauky, (3), 63–68. (in Ukrainian)
10. Fomina, O., Romashko, O., & Semenova, S. (2022). Profesiina etyka bukhhalteriv: Yii osoblyvosti ta problemni aspekty dotrymannia etychnykh pryntsypiv [Professional ethics of accountants: Its features and problematic aspects of ethical principles compliance]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42> (in Ukrainian)